

Nr 169.

Av herr **Ljunggren**, om ändrade bestämmelser rörande vårdkostnaderna för farliga alkoholister.

Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen till årets riksdag (femte huvudtiteln, sid. 58 o. f.) framkommit med förslag om ändring av fördelningen av kostnaderna vid alkoholistinterneringar. Detta är att hälsa med tillfredsställelse, ty det har med tiden blivit allt klarare, att de hittillsvarande bestämmelserna lagt en kraftig hämsko på alkoholistvårdsarbetet ute i landet och då särskilt i landskommunerna. Det är knappast för mycket sagt, att alkoholistlagen är en död bokstav på stora delar av landsbygden, just på grund av det sätt, varpå vårdkostnadsfrågan hittills varit ordnad. I varje fall stödes en sådan uppfattning av de av Kungl. Maj:t återgivna siffrorna angående omfattningen av interneringsfallen i Stockholm, övriga städer och landsorten. Man kan därför utgå från dels att en alkoholmissbrukare å landsbygden i regel har mindre att frukta av alkoholistlagens tillämpning genom de kommunala organen härför än en lika avancerad alkoholist i en större stad, dels att detta väsentligen är att tillskriva landskommunernas obenägenhet att ställa erforderliga medel till nykterhetsnämndernas, respektive fattigvårdsstyrelsernas förfogande för dylika ändamål, en obenägenhet, som i någon mån torde bero på att man anser det bära närmast tillkomma staten, som har stora inkomster av den lagliga rusdryckshandlingen, att bära dessa kostnader. Otvivelaktigt bär staten en stor del av dessa kostnader, t. ex. genom direkta bidrag till anordnande och drift av allmänna alkoholistanstalter och till drift av enskilda sådana anstalter, varigenom vårdavgifterna å dessa anstalter kunna hållas lägre än om driftkostnaderna skolat helt täckas genom dessa avgifter. Å Vennngarnsanstalten har sålunda dagavgiften hittills utgjort 2 kronor, medan den verkliga kostnaden för staten betydligt överstiger detta belopp. Även om staten tillskjuter ännu en krona per vård dag, så att vårdavgifterna i motsvarande mån sänkas för de ansvariga, d. v. s. i de flesta fall kommunerna, så medför dock förekomsten av den nedsatta vårdavgiften, att nämnderna särskilt på landsbygden i väsentlig mån underlåta att vidtaga åtgärder för internering av alkoholister. Dessa avgifter motverka sålunda en effektiv tillämpning av alkoholistvårdslagstiftningen i vårt land.

Förutom den ekonomiskt betingade obenägenheten hos vissa kommuner att tillämpa akoholistlagen torde även andra omständigheter finnas, som motverka lagens tillämpning. I fråga om en grupp socialt inkapabla, som står vissa alkoholisttyper synnerligen nära, nämligen lösdrivarna, har staten sedan gammalt bestritt alla vårdkostnader. För de kommunala organ, som ha till uppgift att övervaka nykterhetstillståndet inom kommunen, torde det inte vara lätt att inse, varför en socialt skadlig alkoholmissbrukare, om han interneras enligt alkoholistlagen, skall vålla kommunen dryga utgifter, medan hans internering enligt lösdrivarlagen inte kostar kommunen något. Också har man, icke utan skäl, velat göra gällande, att alkoholistlagen lika väl som lösdrivarlagen främjar ett statligt syfte, rättsordningens uppehållande, och att staten sålunda har samma skäl att bestrida vårdkostnaderna, vare sig omhändertagandet skett enligt den ena eller den andra av dessa lagar.

Vilka invändningar som än må kunna göras mot detta åskådningssätt, torde man få räkna med att alkoholistlagen icke kommer att tillämpas i önskvärd omfattning i fattiga kommuner, förrän avgifterna för alkoholistvård minskas i högre grad än Kungl. Maj:t föreslagit. För en stor del av de egentliga landskommunerna torde nämligen även denna kraftiga reduktion av vårdavgifterna hava ganska ringa effekt. Det lider knappast tvivel om att det för kommunalmanen i en mindre landskommun måste te sig såsom stridande mot sund kommunal hushållning att för omhändertagande av en enda alkoholist betunga kommunens budget med en utgift av 365 kronor i vårdavgifter pr år, förutom kostnader för transporten till och från anstalten (50 öre om dagen å Venngarmsanstalten) samt till äventyrs fattigvård för den internerades familj under dennes bortovaro. Särskilt förklarlig är en sådan uppfattning, där man till äventyrs hyser ringa eller ingen tilltro till interneringens förbättrande inverkan på alkoholisten. Den överdrivet pessimistiska uppfattningen på denna punkt må till stor del bero på bristande kännedom om alkoholistbehandlingens faktiska resultat. Säkert är, att alkoholistbehandlingens viktigaste effekt, den allmänpreventiva, lätt förbises av de svenska landskommunernas förtroendemän, vilka, helt naturligt, inte se, att utgifterna för internering av en eller annan alkoholist uppvägas av den minskade sociala skadegörelsen av en mängd alkoholister, som äro på väg att bli interneringsmässiga.

Det lär icke kunna ifrågasättas, att icke denna verkan av interneringslagen är den vida betydelsefullaste. I varje fall torde det vara ett så viktigt statsintresse, att alkoholistlagens allmänpreventiva verkan kan göra sig gällande överallt, där den behövs, att även andra ekonomiska uppoffringar från statens sida än en sänkning av de statliga alkoholistanstalternas vårdavgifter böra tagas under övervägande för att nå detta syfte. De krav, som härigenom skulle ställas på statskassan, torde icke behöva bliva så av-

skräckande, att de måste avvisas med hänsyn till statens nuvarande och väl motiverade sparsamhetspolitik.

Av särskild vikt torde det få anses vara, att ytterligare lättnader beredas de fattigare kommunerna vid omhändertagandet av *farliga alkoholister*. I sitt utlåtande i ämnet framkastade svenska fattigvårdsförbundet det förslaget, att kostnaderna för vården av de allmänfarliga alkoholisterna helt skulle övertagas av staten. Denna tanke synes verkligen mycket berättigad. Även i statsverkspropositionen framhålles, att internering i många fall är ett rent allmänt samhällsintresse, vilket i påfallande grad gällde de farliga alkoholisterna; interneringen avsåge här icke blott att förmå vederbörande att återgå till ett nyktert levnadssätt utan också att förhindra honom från att begå svåra förbrytelser och att bereda andra samhällsmedlemmar, närmast hans familj, ett av trängande behov påkallat skydd. Vid sådant förhållande kunde man hava tänkt sig, att Kungl. Maj:t också droge konsekvensen av denna sin uppfattning och förordade en sådan ändring av hittillsvarande betalningsregler, att de farliga alkoholisterna icke belastade de kommunala myndigheterna. Detta har emellertid Kungl. Maj:t underlåtit av icke angiven anledning; möjligen är denna att söka i den ganska knappa tillgången på vårdplatser. Denna fråga är emellertid alltför viktig, för att man utan trängande skäl bör uppskjuta lösningen av densamma.

För att hava största möjliga utsikt till framgång med önskemålet att påskynda denna fråga föreslås allenast, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning av frågan om ändrade bestämmelser för vårdkostnaderna för farliga alkoholister med hänsynstagande till att omhändertagande av sådana individer måste anses vara ett rent samhällsintresse.

I avvaktan på denna utredning böra vissa begränsade åtgärder vidtagas i samma syfte. Sälunda bör en del av nykterhetsnämndsanslaget, förslagsvis högst 10,000 kronor under budgetåret 1926—1927, få användas till bidrag till nykterhetsnämnder för internering av farliga alkoholister. Sådant bidrag må kunna utgå till vårdavgifter, beklädnadsavgifter, resekostnader o. d. för alkoholist, om vilken länsstyrelse meddelat förordnande om intagning å allmän alkoholistanstalt på grund av farlighet för eget liv eller annans personliga säkerhet. Framställning om dylikt bidrag må endast avse visst bestämt fall och ingivas till socialstyrelsen av vederbörande nykterhetsnämnd eller fattigvårdsstyrelse, med översändande av samtliga handlingar i målet samt med presterande i övrigt av den utredning, socialstyrelsen finner nödigt påkalla. Särskild ansökningstid föreskrives icke, men beslut, varigenom bidrag meddelas, må icke avse tid före ansökningens ingivande. Vid beslut i anledning av dylik ansökning må hänsyn tagas dels till ansökningskommunens behov av bidrag för ändamålet, såsom dess storlek, finansiella förhållanden, annat understöd o. d., dels till behovet av den ifrågavarande interneringens verkställighet. Beslut om bidrag må kunna avse antingen visst bestämt belopp, dock högst 1,000 kronor, viss kvotdel

av interneringskostnaden (inklusive beklädnadsavgift och resekostnader) eller, i undantagsfall, hela denna kostnad. Närmare bestämmelser angående bidraget torde böra meddelas av socialstyrelsen.

Erhålla de omedelbara åtgärderna denna begränsade omfattning, kan man icke gärna göra gällande, att bristen på vårdplatser står hindrande i vägen. Vinsten med en dylik anordning ligger heller inte närmast däri, att ett något större antal farliga alkoholister, särskilt på landsbygden, härigenom kunna bli omhändertagna. Kan man härigenom bidra till att alkoholistlagen blir en levande realitet icke blott i vissa större samhällen utan även på landsbygden, så har emellertid detta anslag väl betalat sig.

Beträffande kostnaden härför torde någon höjning av det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget för budgetåret 1926—1927 icke behöva förekomma. Enligt vad vi erfarit, torde nämligen vissa besparingar komma att föreligga från hittillsvarande anslag, vilka kunna användas till detta ändamål.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att av nykterhetsnämndsanslaget må användas viss del till avlöande av en särskild arbetskraft inom socialstyrelsen för handläggningen av ärenden rörande nykterhetsnämnder m. m. Till stöd för denna åtgärd kan erinras därom, att 1921 års riksdag, vilken beviljade de hittillsvarande anslagen till nykterhetsnämndernas understödande, anvisade ett sådant medel för upplysningsverksamhetens fullgörande. Det kan därför antagas, att förslaget kommer att av riksdagen bifallas. Emellertid lämnar Kungl. Maj:ts förslag härutinnan rum för viss erinran. Kungl. Maj:t har nämligen med ändring av socialstyrelsens förslag, som innefattade medel för anställandet av en sekreterare på extra stat, d. v. s. 7,212 kronor årligen, föreslagit, att gottgörelsen till denne tjänsteman icke borde utmätas efter viss lönegrad i gällande löneskala utan utgå i form av arvode till ett belopp av högst 7,200 kronor för år jämte dyrtidstillägg efter de för nyreglerade verk gällande grunder. Kungl. Maj:ts ifrågavarande ändring för anledes icke därav, att Kungl. Maj:t finner avlöningsbeloppet till denna arbetskraft böra vara lägre än för en dylik sekreterare, utan grundar sig därpå, att anställningen är av mera tillfällig karaktär, nämligen fyra år. Här emot måste emellertid göras gällande, att den omständigheten, att en befattning är inordnad i den allmänna löneplanen, icke på något sätt förlänar den en mera ordinarie karaktär än eljest. Under de senare åren har man ju ägnat stort intresse åt frågan att få till stånd sammanfattande allmänna bestämmelser rörande anställningsvillkor m. m. för befattningshavare inom statsförvaltningen, och numera föreligga också sådana bestämmelser, vilka äga giltighet för såväl ordinarie som en hel del icke ordinarie personal. Med hänsyn härtill synes icke någon betänklighet behöva möta att låta dessa allmänna bestämmelser gälla även ifråga om här förevarande befattning. En sådan inpassning inom den allmänna löneplanen erbjuder däremot bestämda fördelar. Detta är givetvis anledningen till att bestämmelserna i stor utsträckning fått giltighet även ifråga om icke ordinarie befatt-

ningar. Över huvud synes det också naturligt, att förefintliga allmänna bestämmelser tillämpas utan större inskränkningar än som betingas av särskilda förhandenvarande förhållanden. Några sådana torde icke föreligga i detta fall. Det gäller här en arbetskraft för verksamhet inom ett område, som normalt tillhör socialstyrelsens ämbetsuppgifter men under viss tid måste anses taga i anspråk arbetskraft utöver den, som hittills stått tills buds inom ämbetsverket för uppgiften. Arbetskraften lärer sålunda kunna betraktas såsom en tillfällig förstärkning för att möjliggöra en intensifierad verksamhet under viss tid inom ett av styrelsens ämbetsområden. I fråga om själva arbetsuppgiften föreligger därför ingen omständighet, som påkallar avvikelser från de för styrelsens befattningshavare i gemen gällande bestämmelserna. Praktiska skäl tala också i förevarande fall avgjort mot en sådan anordning. Främst kommer härvid i betraktande, att befattningen, därest den inordnas i den allmänna löneplanen, kan förutsättas bli avsevärt mera lockande för kompetenta sökande än vad som motsvarar den obetydliga kostnadsökningen.

Under hänvisning till det anförda hemställes, att riksdagen måtte

dels hos Kungl. Maj:t begära utredning om ändrade bestämmelser rörande vårdkostnaderna för farliga alkoholister med hänsyn till att omhändertagande av sådana individer måste anses vara ett statsintresse och icke en kommunal angelägenhet,

dels medgiva, att viss del av nykterhetsnämndsanslaget, högst 10,000 kronor, må användas till understöd åt nykterhetsnämnder för interneringskostnader för farliga alkoholister,

dels ock för sin del besluta, att ersättningen till den särskilda arbetskraften inom socialstyrelsen för handläggningen av ärenden rörande nykterhetsnämnderna m. m. bestämmes sålunda, att denna arbetskraft upptages såsom sekreterare å extra stat inom socialstyrelsen.

Stockholm den 22 januari 1926.

August Ljunggren.

I motionens syfte instämmer

G. H. von Koch.
